

شاخص‌های راهبردی مؤثر بر توسعه اکوتوریسم جامعه‌محور در جنگل‌های ارسباران

مرضیه حجاریان^{1*}، فرانگیز خالدی کوره²، امید حسین‌زاده¹ و احمد علیجانپور³

1- استادیار، گروه جنگلداری، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

2- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جنگلداری، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

3- دانشیار، گروه جنگلداری، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

تاریخ دریافت: 94/12/20

تاریخ پذیرش: 95/05/29

چکیده

امروزه صنعت گردشگری نقش مهمی در اقتصاد جهانی دارد. در بین انواع مختلف گردشگری، توسعه اکوتوریسم جامعه‌محور راهبردی مناسب به‌منظور حفظ منابع طبیعی و ارزش‌های فرهنگی است. این توسعه از طریق توانمندسازی جامعه محلی امکان‌پذیر است و موجب پایداری فرهنگی، اجتماعی و محیط‌زیستی می‌شود. در پژوهش حاضر، به‌منظور رتبه‌بندی شاخص‌های راهبردی مؤثر بر توسعه اکوتوریسم جامعه‌محور در منطقه ارسباران از رویکرد تصمیم‌گیری گروهی استفاده شد. بر طبق قضاوت‌های خبرگان، شاخص‌های راهبردی مؤثر بر توسعه اکوتوریسم جامعه‌محور تعیین و با استفاده از روش تحلیل مقایسات زوجی، وزندهی شدند. نتایج نشان داد که بیشترین زیرشاخص‌های راهبردی شناسایی شده مربوط به نقاط ضعف قوانین و مدیریت، نقاط قوت منابع طبیعی، نقاط قوت اجتماعی و تهدیدهای منابع طبیعی به ترتیب با 9، 8، 7 و 6 شاخص راهبردی است. تعداد و وزن شاخص‌های راهبردی مربوط به نقاط قوت و فرصت‌های اجتماعی نشان داد که در منطقه ارسباران توانایی‌های بالقوه مناسبی در زمینه توسعه اکوتوریسم جامعه‌محور وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: ارسباران، اکوتوریسم، تحلیل مقایسات زوجی، جامعه‌محور.

جلوگیری شود (Mallari *et al.*, 1996). این نوع از اکوتوریسم با محوریت فعالیت‌های کوچک‌مقیاس، طراحی محلی فعالیت‌های اجرایی مناسب بازدیدکننده، میزبان و محیط می‌تواند بخشی از راهکارهای توسعه پایدار و توانمندسازی جامعه باشد (Shoaei, 2014). در اکوتوریسم جامعه‌محور توسعه اکوتوریسم محلی به‌طور خلاقانه‌ای توسط افراد و گروه‌های مختلف جامعه میزبان، مالکان کسب‌وکارهای کوچک، مشوقان، انجمن‌های محلی و دولت‌ها انجام می‌پذیرد (Hatton, 1999). توسعه اکوتوریسم جامعه‌محور اهدافی همچون پایداری اجتماعی را برای جامعه بومی به وجود می‌آورد چراکه فعالیت‌های اکوتوریسم در بیشتر قسمت‌ها توسط اعضای جامعه محلی اجرا و کنترل می‌شوند. به‌علاوه درآمدهای به‌دست‌آمده به‌طور مستقیم عاید جوامع محلی می‌شوند. هدف ثانویه از توسعه اکوتوریسم جامعه‌محور این است که از این طریق برای فرهنگ، میراث و آداب و سنن جامعه محلی بتوان احترام و ارزش قائل شد. همچنین گفته می‌شود که این نوع اکوتوریسم می‌تواند فرهنگ، میراث و آداب و سنن جامعه محلی را حفظ و تقویت نماید. هدف دیگر اینکه از این رهگذر می‌توان به حفظ و حراست میراث طبیعی جامعه بومی نیز پرداخت (Nikbin and Karami, 2012). در زمینه توسعه اکوتوریسم پژوهش‌های گوناگونی صورت گرفته است که از آن‌ها می‌توان به تحقیق Movaghari و همکاران (2014)، اشاره کرد که در بررسی توسعه اکوتوریسم در مراتع با تأکید بر نقش جوامع محلی نشان دادند که بی‌اعتمادی مردم محلی و مسئولان دولتی از نقاط ضعف توسعه اکوتوریسم در منطقه است. نتایج بررسی‌های Beyranvand and Varesi (2015) در شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای پیش‌روی اکوتوریسم نشان داد که سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی و مشارکت

توسعه گردشگری در کشورهایی که دارای زمینه‌های مستعدی می‌باشند موجب افزایش کار و درآمدهای ملی به‌صورت ارز خارجی و گردش منظم مالی و تنوع فعالیت‌های اقتصادی قابل توجهی می‌شود. در این‌گونه کشورها هر ناحیه به فراخور استعدادها و توانمندی‌های طبیعی، فرهنگی و اجتماعی خود، از نوع خاصی از گردشگری بهره‌مند خواهد شد (Faraji, 2015). اهمیت و عظمت اکوتوریسم به ایجاد فرصت‌های شغلی و درآمد محدود نمی‌شود. در صورت برنامه‌ریزی و توسعه از پیش اندیشیده شده، گردشگری قادر است منافع مستقیم و غیرمستقیم اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی را ایجاد و سهم قابل توجهی را در توسعه ملی ایفا کند (Fani and Mohammad Nejad, 2009)؛ بنابراین اکوتوریسم مورد توجه بیشتر کشورها به‌خصوص کشورهای جهان سوم قرار گرفته است. در کشورهای درحال توسعه اکوتوریسم جامعه‌محور در ارتباط نزدیک با توسعه پایدار اقتصادی و اجتماعی است. از دیدگاه علمی، مشارکت مردم محلی برای توسعه اکوتوریسم ابزاری به‌منظور حفظ منابع طبیعی و فرهنگی، از طریق توانمندسازی جامعه است که اغلب آن را اکوتوریسم جامعه‌محور نیز می‌نامند (Davison *et al.*, 2005). اکوتوریسم جامعه‌محور در واقع نوعی گردشگری است که پایداری فرهنگی، اجتماعی و محیط‌زیستی را مدنظر داشته، برای جامعه و به‌وسیله جامعه مدیریت می‌شود. یکی از اهداف این نوع گردشگری، افزایش دانش و آگاهی بازدیدکنندگان درباره محیط طبیعی و جامعه ساکن در آن و روش‌های زندگی آن‌هاست (Suansri, 2003). این نوع اکوتوریسم نه تنها به ساکنین بومی فایده می‌رساند، بلکه سبب می‌شود که مدیریت محیط‌زیست با مشارکت مردم محلی انجام شود و از تأثیرهای منفی بر محیط

برای برنامه‌ریزان و متصدیان توسعه صنعت گردشگری طبیعی است تا برای جذب گردشگران داخلی و خارجی اقدام کنند.

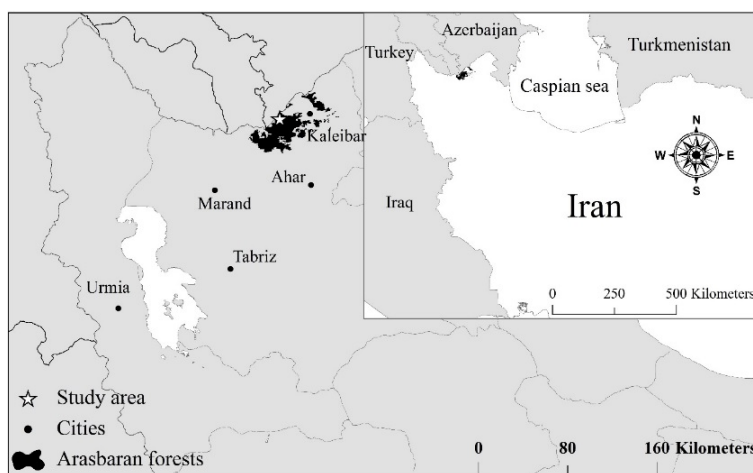
مواد و روش‌ها

منطقه مورد بررسی

منطقه ارسباران با وسعت تقریبی 140000 هکتار در شمال غرب ایران و شمال استان آذربایجان شرقی قرار دارد و مشتمل بر چهار شهرستان اهر، کلیبر، ورزقان و قسمت‌هایی از جلغا است. ارسباران در محدوده جغرافیایی 38 درجه الی 39 درجه عرض شمالی و 46/5 تا 47/5 درجه طول شرقی قرار دارد. مقدار بارندگی سالیانه این منطقه به‌طور متوسط 400-600 میلی‌متر برآورد شده است. درصد رطوبت نسبی در خردادماه به بالاترین رقم خود که حدود 85 درصد است، می‌رسد. بخش شرقی منطقه ارسباران از رطوبت بیشتر برخوردار بوده و در نتیجه تراکم پوشش گیاهی آن بیشتر است. میانگین دمای سالیانه از ارتفاع کم تا کوهستان‌های مرتفع متغیر بوده و به ترتیب از 5 تا 17 درجه سانتی‌گراد برآورد شده است (Sagheb Talebi *et al.*, 2004).

روستاییان و ایجاد اشتغال برای مردم محلی از مهم‌ترین فرصت‌ها به‌شمار می‌رود. Wishitemi و همکاران (2015) در پژوهشی در مورد ارتباط بین فقر، محیط‌زیست و توسعه اکوتوریسم در مناطق حفاظت‌شده کنیا نشان دادند مشارکت جوامع محلی از فرصت‌های مهم در منطقه است که موجب فقرزدایی و آموزش مهارت‌های کارآفرینی می‌شود. Knight and Cottrell (2016) در بررسی روند توانمندسازی مردم محلی در راستای توسعه اکوتوریسم در پرو، نشان دادند که توانمندسازی جوامع محلی و مشارکت جوامع محلی در زمینه حفاظت از منابع طبیعی از فرصت‌های توسعه اکوتوریسم است.

یکی از مناطق دارای جاذبه‌های اکوتوریستی در ایران، جنگل‌های حوزه ارسباران است که به دلیل وجود گونه‌های گیاهی و جانوری کمیاب و چشم‌اندازهای بکر و وسیع می‌تواند گردشگران زیادی را سالانه از تمام دنیا به‌خصوص کشورهای همسایه جذب نماید. این پژوهش به بررسی رتبه‌بندی شاخص‌های راهبردی مؤثر بر توسعه اکوتوریسم جامعه‌محور در منطقه ارسباران پرداخته است؛ بنابراین، آگاهی از شاخص‌های مؤثر در زمینه رشد و توسعه گردشگری طبیعی ارسباران کمکی

شکل 1- موقعیت منطقه مورد بررسی بر روی نقشه کشور

Figure 1. The location of study area on map of Country

روش پژوهش

(Hosseini, 2004). مراحل تحلیل SWOT به صورت

زیر انجام شد:

- 1- تشکیل جلسه تجزیه تحلیل SWOT
- 2- توضیح اجمالی هدف جلسه و مراحل انجام کار
- 3- استفاده از روش طوفان ذهنی برای شناسایی نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدها
- 4- اولویت‌بندی عوامل داخلی و خارجی
- 5- تشکیل ماتریس SWOT

طبق رویکرد SWOT شاخص‌ها در این پژوهش در چهار حوزه نقاط قوت، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها طبقه‌بندی شد. طبق نظر متخصصین این حوزه‌ها شامل تعدادی زیرشاخص بود که تحت پنج شاخص اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، زیرساخت‌ها، منابع طبیعی و قوانین و مدیریت دسته‌بندی شدند. این زیرشاخص‌ها در جدول‌های 1 تا 5 نشان داده شده است. برای رتبه‌بندی و وزن‌دهی این زیرشاخص‌ها از روش تحلیل مقایسات زوجی (Paired Comparison Analysis) استفاده شد. در جدول 1، زیرشاخص‌های اقتصادی توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران ارائه شده است. در این جدول، هشت زیرشاخص ارائه شده است.

در این پژوهش اطلاعات و داده‌های اولیه موردنیاز از طریق بررسی‌های کتابخانه‌ای و بررسی‌های میدانی به دست آمد. شاخص‌ها و زیرشاخص‌ها به وسیله پرسشنامه و توسط متخصصین تأیید و تکمیل شد. 48 نفر از متخصصین که شامل اساتید دانشگاه، مسئولان و کارشناسان حوزه اکوتوریسم بودند و بر اساس نمونه-گیری غیراحتمالی انتخاب شده بودند به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. نتایج حاصل از پرسشنامه از طریق ماتریس ارزیابی عوامل راهبردی تحلیل شد. در مرحله اول فهرستی از نقاط قوت و ضعف (عوامل داخلی) و فرصت‌ها و تهدیدهای (عوامل خارجی) منطقه مورد شناسایی قرار گرفت. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل اطلاعات و شناسایی شاخص‌های راهبردی توسعه اکوتوریسم از رویکرد SWOT استفاده شده است. مدل SWOT از سری مدل‌های تصمیم‌گیری است که برای تعیین شاخص‌های راهبردی و اتخاذ تصمیم‌های کلیدی در باب مسائل و موضوع‌های مختلف طراحی شده است (Hekmatnia and Mirnajaf, 2006). این رویکرد نتایج بسیار خوبی برای انتخاب و طراحی یک راهبرد اثربخش خواهد بود

جدول 1- زیرشاخص‌های اقتصادی توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران

Table1. Economic sub-criteria for ecotourism development in Arasbaran

کد زیرشاخص‌ها Sub-criteria code	زیرشاخص‌های اقتصادی Economic sub-criteria	SWOT
SEc1	نزدیکی به منطقه آزاد ارس Close to Aras Free Zone	S
SEc2	هم‌مرز بودن با سه کشور همسایه On the border with the three neighbouring countries	
WEc1	عدم اطمینان بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری منطقه Uncertainty the private sector to invest in tourism sector	W
WEc2	نداشتن توان مالی برای سرمایه‌گذاری Lack of financial resources for investment	

ادامه جدول 1.

Continued table 1.

کد زیرشاخص‌ها Sub-criteria code	زیرشاخص‌های اقتصادی Economic sub-criteria	SWOT
OEc1	انگیزه‌بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری Motivating the private sector to invest in tourism sector	O
OEc2	مستعد بودن منطقه جهت سرمایه‌گذاری در زمینه اکوتوریسم The susceptibility of the region to invest in the field of ecotourism	
TEc1	عدم بازگشت سود اکوتوریسم به مردم محلی Failure to return ecotourism profit to local people	T
TEc2	سرریز شدن سرمایه‌ها به سمت توسعه صنعتی منطقه آزاد تجاری Overflow of capitals towards the development of industrial free zone	

در جدول 2، زیرشاخص‌های اجتماعی - فرهنگی این جدول، 17 زیرشاخص تأیید شده توسط توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران ارائه شده است. در متخصصین ارائه شده است.

جدول 2- زیرشاخص‌های اجتماعی - فرهنگی توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران

Table 2. Socio-cultural sub-criteria for ecotourism development in Arasbaran

کد زیرشاخص‌ها Sub-criteria code	زیرشاخص‌های اجتماعی - فرهنگی Socio-cultural sub-criteria	SWOT
SSc1	تمایل روستاییان به مشارکت در برنامه‌های توسعه‌ای The willingness of villagers to participate in the development programs	
SSc2	وجود آثار و بناهای زیبای تاریخی در منطقه There are monuments and beautiful historic buildings in the area	
SSc3	آداب و رسوم و آیین‌های سنتی و بومی Traditional Customs	
SSc4	وجود صنایع دستی مختص منطقه Unique Handicrafts of the region	S
SSc5	آشنایی مردم روستاهای منطقه با شرایط جنگل نشینی و منطقه حفاظت‌شده villagers familiar with the forest and protected area	
SSc6	آگاهی مردم بومی در رابطه با حیات وحش منطقه Awareness of local people about wildlife area	
SSc7	مناسب بودن امنیت اجتماعی برای گردشگران در منطقه Proper social security for tourism in the region	
WSc1	عدم آشنایی مردم به صنعت توریسم Lack of knowledge about the tourism industry	
WSc2	تمایل روستاییان به مهاجرت به شهرها The willingness of villagers to migrate to cities	W
WSc3	عدم پایبندی مردم بومی به آداب و رسوم محلی Failure to local customs of indigenous people	

ادامه جدول 2.

Continued table 2.

کد زیرشاخص ها Sub-criteria code	زیرشاخص های اجتماعی - فرهنگی Socio-cultural sub-criteria	SWOT
Osc1	انجام پروژه های تحقیقاتی در زمینه آموزش و فرهنگ سازی Research projects in the field of education and culture	
Osc2	توجه به بخش فرهنگی از طرف سازمان ها Pay attention to the cultural sector by organizations	
Osc3	استفاده از توان مردم بومی در جهت توسعه گردشگری The ability of indigenous peoples to develop tourism	O
Osc4	به کارگیری ذینفعان در فرآیند برنامه ریزی Participation of stakeholders in the planning process	
Osc5	بهبود امکانات آموزشی در زمینه توسعه اکوتوریسم Improve the possibilities of training in ecotourism development	
TSc1	ضعف فرهنگی در حفاظت محیط زیست Cultural weakness in Environmental Protection	T
TSc2	عدم پذیرش اکوتوریسم توسط مردم محلی Ecotourism rejection by indigenous peoples	

در جدول 3، زیرشاخص های منابع طبیعی توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران معرفی شده است. در این جدول، 20 زیرشاخص تأیید شده توسط متخصصین درج شده است.

جدول 3- زیرشاخص های منابع طبیعی توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران

Table 3. Natural resources sub-criteria for ecotourism development in Arasbaran

کد زیرشاخص ها Sub-criteria code	زیرشاخص های منابع طبیعی Natural resource sub-criteria	SWOT
SNa1	طبیعت بکر و تنوع زیستی بالای منطقه حفاظت شده virginity and biodiversity of protected area	
SNa2	وجود چشمه های متعدد در منطقه Exist of numerous springs in the area	
SNa3	وجود گونه های ارزشمند دارای قابلیت های ژنتیکی Exist of valuable species with genetically capabilities	
SNa4	حضور گونه جانوری سیاه خروس The presence of black-cock	S
SNa5	توان بالقوه توسعه جنگل در ارتفاعات بالا The potential development of forests at high altitudes	
SNa6	عبور رود ارس از منطقه Aras river crossing from area	
SNa7	آب و هوای مطبوع در فصول گرم سال Water and air conditioning in warm seasons	
SNa8	برخورداری از روستاهای بیلاقی The presence of country village	

ادامه جدول 3.

Continued table 3.

کد زیرشاخص‌ها Sub-criteria code	زیرشاخص‌های منابع طبیعی Natural resource sub-criteria	SWOT
WNa1	تبدیل شدن توده‌های دانه‌زاد به شاخه و دانه‌زاد Turning of seedling crop to coppice forests	W
WNa2	آلودگی آب در اثر تخلیه نامناسب زیاله‌ها Water pollution caused by inappropriate waste discharge	
ONa1	برنامه‌های توسعه جنگل به‌ویژه با گونه‌های بومی Forest development programs, especially with native species	O
ONa2	توسعه جنگل در حدفاصل جنگل‌های خزری و ارسبارانی Developing of forest between the Caspian and Arasbaran	
ONa3	اجرای طرح ارتقای منطقه حفاظت‌شده ارسباران به پارک ملی Project to improve Arasbaran National Park protected area	
ONa4	انجام پروژه‌های احیای نسل شوکا و مرال و سیاه خروس Roe deer and red deer and black-cock resuscitation projects	
TNa1	خشک‌سالی و کم‌آبی در طول سال‌های اخیر Drought and water shortage in recent years	
TNa2	چرای بی‌رویه دام در مراتع ارسباران Excessive grazing of livestock in pastures Arasbaran	
TNa3	تغییر کاربری اراضی اعم از جنگل، مرتع، اراضی کشاورزی land use changes such as forests, pastures, agricultural land	T
TNa4	بهره‌برداری از معادن به‌ویژه معادن مس Exist of mining, particularly copper mines	
TNa5	تولید و قاچاق زغال Coal production and contraband	
TNa6	افزایش چشمگیر شکارچیان غیرمجاز در منطقه ارسباران The rise of poachers in Arasbaran	

در جدول 4، زیرشاخص‌های زیرساخت توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران معرفی شده است. در این جدول، هفت زیرشاخص تأییدشده توسط متخصصین ارائه شده است.

جدول 4- زیرشاخص‌های زیرساخت توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران

Table 4. Infrastructure sub-criteria for ecotourism development in Arasbaran

کد زیرشاخص‌ها Sub-criteria code	زیرشاخص‌های زیرساخت‌ها Infrastructure sub-criteria	SWOT
SIn1	برخورداری از امکانات زیربنایی مانند آب، برق و ... Having the infrastructure facilities like water, electricity and ...	S
SIn2	دسترسی به راه‌های ارتباطی آسفالتی و شبکه راه‌های اصلی Access to paved road and main roads networks	
WIn1	طرح‌های عمرانی بدون مطالعه و ارزیابی Without studying and evaluating development projects	W

ادامه جدول 4.

Continued table 4.

کد زیرشاخص ها Sub-criteria code	زیرشاخص های زیرساخت ها Infrastructure sub-criteria	SWOT
WIn2	عدم وجود زیرساخت های لازم برای گردشگری در طبیعت Lack of necessary infrastructure for tourism in nature	w
OIn1	توسعه جاده های دسترسی به منطقه برای ارتقای ضریب نفوذ The development of access roads to the region to promote penetration	
OIn2	افزایش سطح بهداشت عمومی Increasing the level of public health	O
OIn3	تبدیل بخشی از منطقه به ژئوپارک ارس Become part of the Geo-park area Aras	

در جدول 5، زیرشاخص های قوانین و مدیریت توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران نشان داده شده است. در این جدول، 19 زیرشاخص تأیید شده توسط متخصصین درج شده است.

جدول 5- زیرشاخص های قوانین و مدیریت توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران

Table 5. Law and management sub-criteria for ecotourism development in Arasbaran

کد زیرشاخص ها Sub-criteria code	زیرشاخص های قوانین و مدیریت Laws and management sub-criteria	SWOT
SLm1	برنامه های حمایتی دولت در زمینه حفاظت از حیات وحش Government support programs in the field of wildlife protection	S
SLm2	برنامه های حفاظت از جنگل های ارسباران Arasbaran forest protection plans	
WLM1	مشخص نبودن مسئول اصلی گردشگری طبیعت The lack of responsible organization for ecotourism	
WLM2	تبلیغات کم و نامناسب جهت معرفی جاذبه های گردشگری طبیعت در داخل و خارج از کشور Poor and little publicity at home and abroad to introduce tourist attractions	
WLM3	کمبود پاسگاه های محیط بانی و نیروی انسانی نسبت به مساحت منطقه Shortage of rangers stations and manpower to the area	
WLM4	نبود طرح مدیریت مشارکتی محلی برای حفاظت از منطقه Lack of local participation management for conservation of area	
WLM5	وجود تعارضات بین ارگان های دولتی Existence of conflict between government sections	W
WLM6	عدم وجود برنامه ی منسجم در زمینه آموزش مردم The absence of a coherent program of training people	
WLM7	عدم تخصیص اعتبارات لازم Failure to allocate the necessary funds	
WLM8	عدم شفافیت ضوابط و مقررات Lack of transparency in laws	
WLM9	تجمع زباله در مناطق پرتراکم Accumulation of waste material in densely populated areas	

ادامه جدول 5.

Continued table 5.

کد زیرشاخص‌ها Sub-criteria code	زیرشاخص‌های قوانین و مدیریت Laws and management sub-criteria	SWOT
OLm1	تحکیم قوانین محیط‌زیستی برای حفاظت بهتر Strengthening of environmental laws to better protection	
OLm2	برنامه‌های توسعه‌ای سازمان میراث فرهنگی برای منطقه Development programs of Iran Cultural Heritage for the region	
OLm3	برنامه‌ریزی برای ساماندهی دام‌های منطقه Planning to organize regional livestock	O
OLm4	جلب علاقه سازمان‌های بین‌المللی Fascinating of international organizations	
OLm5	به‌کارگیری روش مدیریت پایدار The use of sustainable management	
TLm1	نبود یک برنامه جامع توسعه اکوتوریسم در محدوده مطالعاتی The lack of a comprehensive plan to develop ecotourism in this area	
TLm2	عدم مشارکت مردم محلی در پروژه‌های گردشگری Lack of community participation in tourism projects	T
TLm3	کمبود نیروی انسانی متخصص Shortages in skilled manpower	

روش تحلیل مقایسات زوجی (PCA) مقایسات زوجی مطابق جدول زیر وارد می‌کند. در این روش به‌جای استفاده از ماتریس تصمیم‌گیری، ترجیحات نسبی بر اساس مقادیر ارجحیت شاخص‌ها (جدول 7) در ماتریس مقایسات زوجی وارد می‌شوند. تصمیم‌گیرنده ترجیحات نسبی خود را نسبت به هر یک از شاخص‌ها در قالب یک ماتریس تحت عنوان ماتریس

جدول 6- ماتریس مقایسات زوجی

Table 6. Paired comparisons matrix

X _n	...	X ₂	X ₁	هدف Target
				X ₁
				X ₂
				...
				X _n

جدول 7- مقادیر ارجحیت شاخص‌ها

Table 7. Preferred value indicators

تعریف Definition	درجه اهمیت The degree of importance
اهمیت یکسان The same importance	1
نسبتاً مرجح Relatively little	3

ادامه جدول 7.

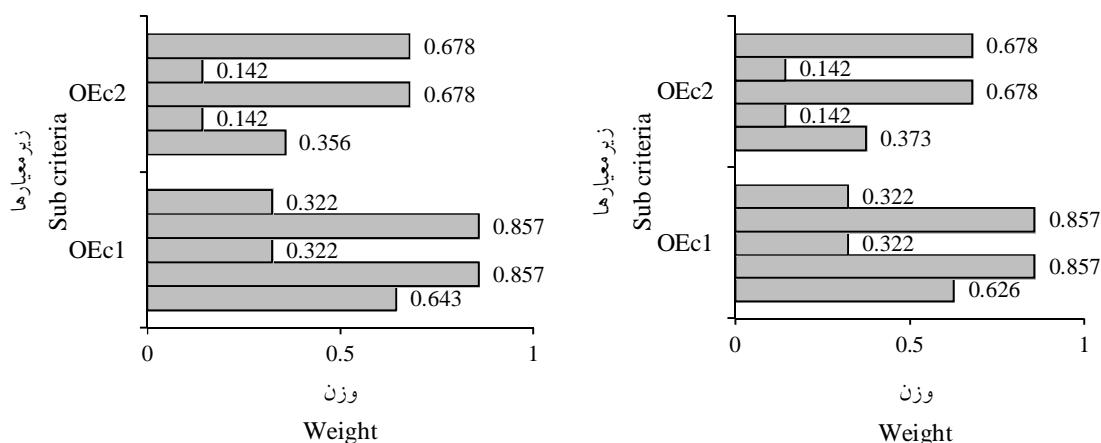
Continued table 7.

تعریف Definition	درجه اهمیت The degree of importance
ترجیح زیاد Most preferred	5
ترجیح بسیار زیاد Preferred enormous	7
ترجیح فوق العاده زیاد Rather extreme	9
ارزش‌های بینابین در قضاوت Intermediate value judgment	2, 4, 6 and 8

نتایج

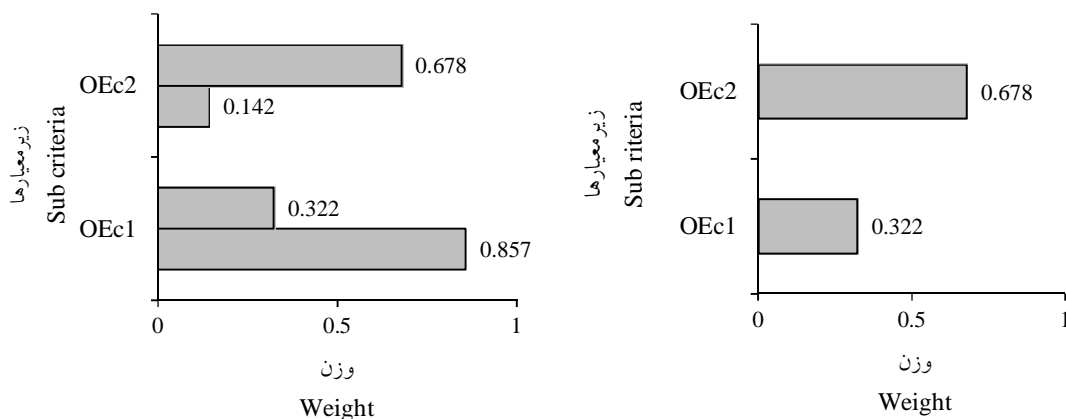
وزن (0/356) در اولویت دوم قرار دارد. از بین فرصت-های اقتصادی، زیرشاخص مستعد بودن منطقه برای سرمایه‌گذاری در زمینه اکوتوریسم با وزن (0/678) دارای اولویت اول است و زیرشاخص انگیزه‌بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری با وزن (0/322) در اولویت دوم قرار دارد و از بین تهدیدهای اقتصادی، زیرشاخص عدم بازگشت سود اکوتوریسم به مردم محلی با وزن (0/857) دارای اولویت اول است و زیرشاخص سرریز شدن سرمایه‌ها به سمت توسعه صنعتی منطقه آزاد تجاری با وزن (0/142) در اولویت دوم قرار دارد.

طبق نتایج ارائه‌شده در شکل 2، از بین نقاط قوت اقتصادی، زیرشاخص نزدیکی به منطقه آزاد ارس با وزن (0/626) دارای اولویت اول است و زیرشاخص هم‌مرز بودن با سه کشور همسایه و قرار گرفتن در کریدور شرق به غرب با وزن (0/373) در اولویت دوم قرار دارد. از بین نقاط ضعف اقتصادی، زیرشاخص عدم اطمینان بخش خصوصی به منظور سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری منطقه با وزن (0/643) دارای اولویت اول است و زیرشاخص نداشتن توان مالی برای سرمایه‌گذاری در زمینه توسعه اکوتوریسم توسط روستاییان با

شکل 2- وزن زیرشاخص‌های اقتصادی توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران

Figure 2. Weight of economic sub-criteria for ecotourism development in Arasbaran

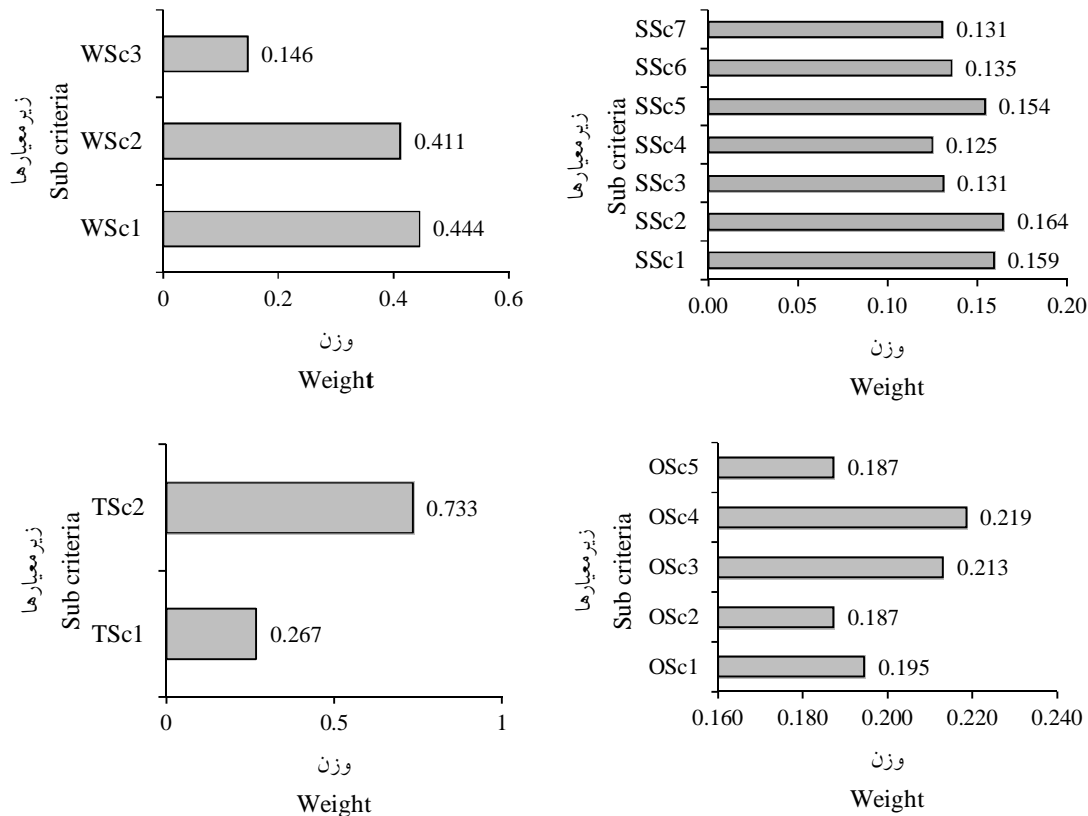

ادامه شکل 2.

Continued figure 2.

آداب‌ورسوم محلی با وزن (0/146) در اولویت بعدی قرار دارد. از بین فرصت‌های اجتماعی- فرهنگی، زیرشاخص به‌کارگیری ذینفعان در فرآیند برنامه‌ریزی برای توسعه اکوتوریسم با وزن (0/219) دارای اولویت اول است. زیرشاخص استفاده از توان مردم بومی برای توسعه گردشگری با وزن (0/213) در اولویت دوم قرار دارد و پس از آن زیرشاخص‌های انجام پروژه‌های تحقیقاتی در زمینه آموزش و فرهنگ‌سازی مشارکت جوامع محلی، توجه به بخش فرهنگی از طرف سازمان‌ها و دستگاه‌های مرتبط با فعالیت‌های گردشگری و بهبود امکانات آموزشی در زمینه توسعه اکوتوریسم در مناطق روستایی به ترتیب با وزن‌های (0/195)، (0/187) و (0/187) در اولویت‌های بعدی قرار دارند. از بین تهدیدهای اجتماعی- فرهنگی، زیرشاخص عدم پذیرش اکوتوریسم توسط مردم محلی با وزن (0/733) دارای اولویت اول است. زیرشاخص ضعف فرهنگی در حفاظت محیط‌زیست با وزن (0/267) در اولویت دوم قرار دارد.

همان‌طور که در شکل 3 نشان داده شده است، از بین نقاط قوت اجتماعی- فرهنگی، زیرشاخص وجود آثار و بناهای زیبای تاریخی در منطقه با وزن (0/164) دارای اولویت اول است. زیرشاخص تمایل روستاییان به مشارکت در برنامه‌های توسعه‌ای با وزن (0/159) در اولویت دوم قرار دارد و پس از آن زیرشاخص‌های آشنایی مردم روستاهای منطقه با شرایط جنگل‌نشینی و منطقه حفاظت‌شده، آگاهی مردم بومی در رابطه با حیات وحش منطقه، آداب‌ورسوم و آیین‌های سنتی و بومی، مناسب بودن امنیت اجتماعی برای گردشگران در منطقه، وجود صنایع دستی مختص منطقه به ترتیب با وزن‌های (0/154)، (0/135)، (0/131)، (0/131) و (0/125) در اولویت‌های بعدی قرار دارند. از بین نقاط ضعف اجتماعی- فرهنگی، زیرشاخص عدم آشنایی مردم به صنعت توریسم با وزن (0/444) دارای اولویت اول است و زیرشاخص تمایل روستاییان به مهاجرت به شهرها با وزن (0/411) در اولویت دوم قرار دارد. پس از آن زیرشاخص عدم پایبندی مردم بومی به

شکل 3- وزن زیرشاخص‌های اجتماعی- فرهنگی توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران

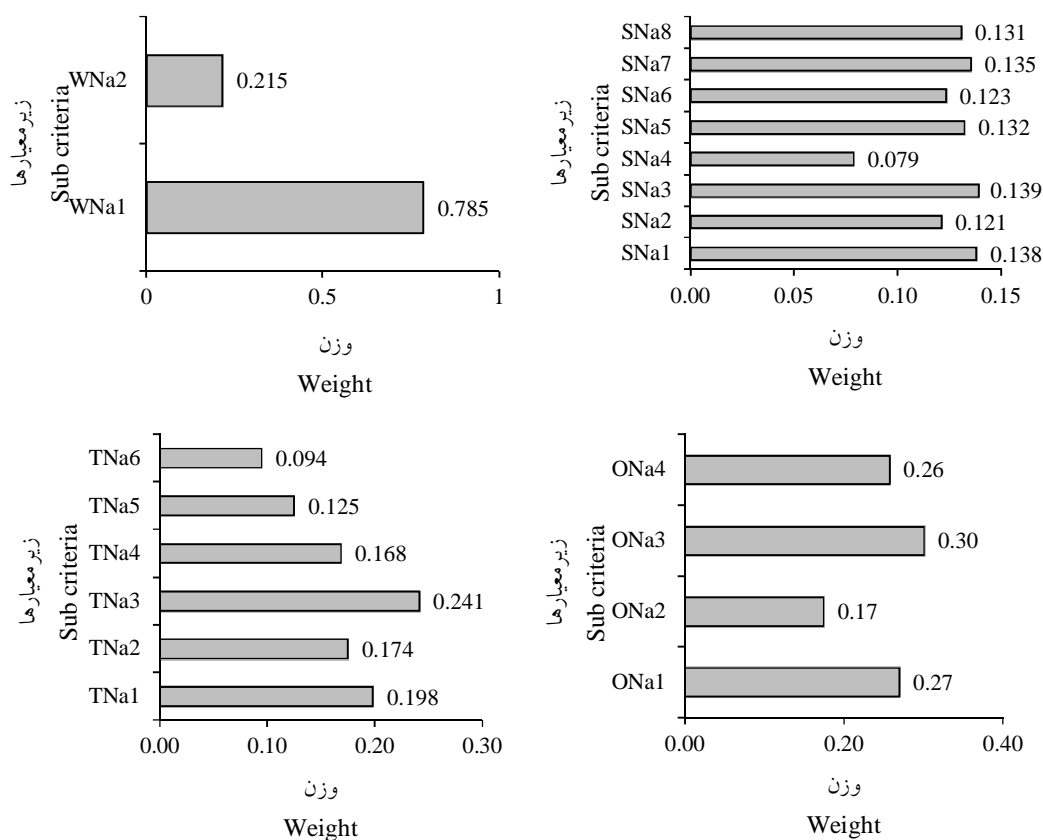
Figure3. Weight of socio-cultural sub-criteria for ecotourism development in Arasbaran

توده‌های دانه‌زاد به شاخه و دانه‌زاد در اثر بهره‌برداری‌های نامناسب با وزن (0/785) دارای اولویت اول است و زیر شاخص آلودگی آب در اثر تخلیه نامناسب زیاله‌ها با وزن (0/215) در اولویت دوم قرار دارد. از بین فرصت‌های منابع طبیعی، زیر شاخص اجرای طرح ارتقای منطقه حفاظت‌شده ارسباران به پارک ملی با وزن (0/30) دارای اولویت اول است. زیر شاخص برنامه‌های توسعه جنگل به‌ویژه با گونه‌های بومی جنگلی مانند زغال‌اخته، سماق، قره‌قات و غیره با وزن (0/27) در اولویت دوم قرار دارد و پس از آن زیرشاخص‌های انجام پروژه‌های احیای نسل شوکا، مرال و سیاه‌خروس در محدوده رویشگاه و امکان توسعه جنگل در حدفاصل جنگل‌های پیوسته خزری و ارسبارانی با توجه به توده‌های گسسته کماکان باقی‌مانده

طبق نتایج ارائه‌شده در شکل 4، از بین نقاط قوت منابع طبیعی، زیرشاخص طبیعت بکر و تنوع زیستی بالای منطقه حفاظت‌شده با وزن (0/139) دارای اولویت اول است. زیرشاخص وجود گونه‌های ارزشمند دارای قابلیت‌های ژنتیکی مانند ملج، گیلاس وحشی، بارانک، سرخدار با وزن (0/138) در اولویت دوم قرار دارند و پس از آن زیرشاخص‌های آب‌وهوای مطبوع در فصول گرم سال، توان بالقوه توسعه جنگل در ارتفاعات بیش از 1000 متر از سطح دریا، برخورداری از روستاهای ییلاقی، عبور رود ارس از منطقه، وجود چشمه‌های متعدد در منطقه، حضور گونه جانوری سیاه‌خروس با وزن‌های (0/135)، (0/132)، (0/131)، (0/123)، (0/121) و (0/079) در اولویت‌های بعدی قرار دارند. از بین نقاط ضعف منابع طبیعی، زیرشاخص تبدیل شدن

پس از آن زیرشاخص‌های خشک‌سالی و کم‌آبی در طول سال‌های اخیر، چرای بی‌رویه دام در مراتع ارسباران، تولید و قاچاق زغال و افزایش چشمگیر شکارچیان غیرمجاز در منطقه ارسباران به ترتیب با وزن‌های (0/174)، (0/168)، (0/125) و (0/094) در اولویت‌های بعدی قرار دارند.

و توان مناسب رویشگاه‌ها به‌منظور بازسازی آن‌ها به ترتیب با وزن‌های (0/26) و (0/17) در اولویت‌های بعدی قرار دارند. از بین تهدیدهای منابع طبیعی، زیر شاخص تخریب و تغییر کاربری اراضی اعم از جنگل، مرتع، اراضی کشاورزی با وزن (0/241) دارای اولویت اول است. زیرشاخص بهره‌برداری از معادن به‌ویژه معادن مس با وزن (0/198) در اولویت دوم قرار دارد و

شکل 4- وزن زیرشاخص‌های منابع طبیعی توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران

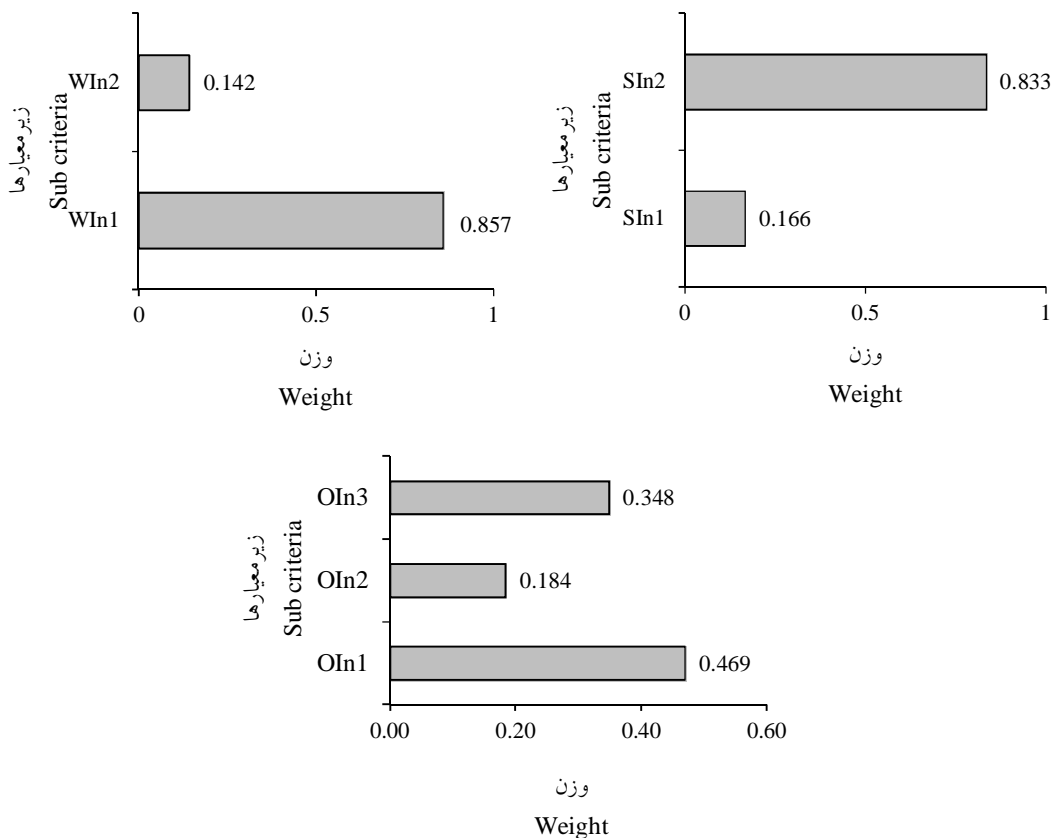
Figure 4. Weight of natural resource sub-criteria for ecotourism development in Arasbaran

زیرساخت، زیرشاخص طرح‌های عمرانی بدون تحقیق و ارزیابی با وزن (0/857) دارای اولویت اول است و زیرشاخص عدم وجود زیرساخت‌های لازم برای گردشگری در طبیعت مانند تابلوهای راهنما، هشداردهنده با وزن (0/142) در اولویت دوم قرار دارد. از بین فرصت‌های زیرساخت، زیرشاخص توسعه

همان‌طور که در شکل 5 ملاحظه می‌شود، از بین نقاط قوت زیرساخت، زیرشاخص دسترسی به راه‌های ارتباطی آسفالته و شبکه راه‌های اصلی با وزن (0/833) دارای اولویت اول است و زیرشاخص برخورداری از امکانات زیربنایی مانند آب، برق و ... با وزن (0/166) در اولویت دوم قرار دارد. از بین نقاط ضعف

در اولویت دوم قرار دارد و پس از آن زیرشاخص افزایش سطح بهداشت عمومی با وزن (0/184) در اولویت بعدی قرار دارد.

جاده‌های دسترسی به منطقه برای ارتقای ضریب نفوذ با وزن (0/469) دارای اولویت اول است و زیرشاخص تبدیل بخشی از منطقه به ژئوپارک ارس با وزن (0/348)

شکل 5- وزن زیرشاخص‌های زیرساخت توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران

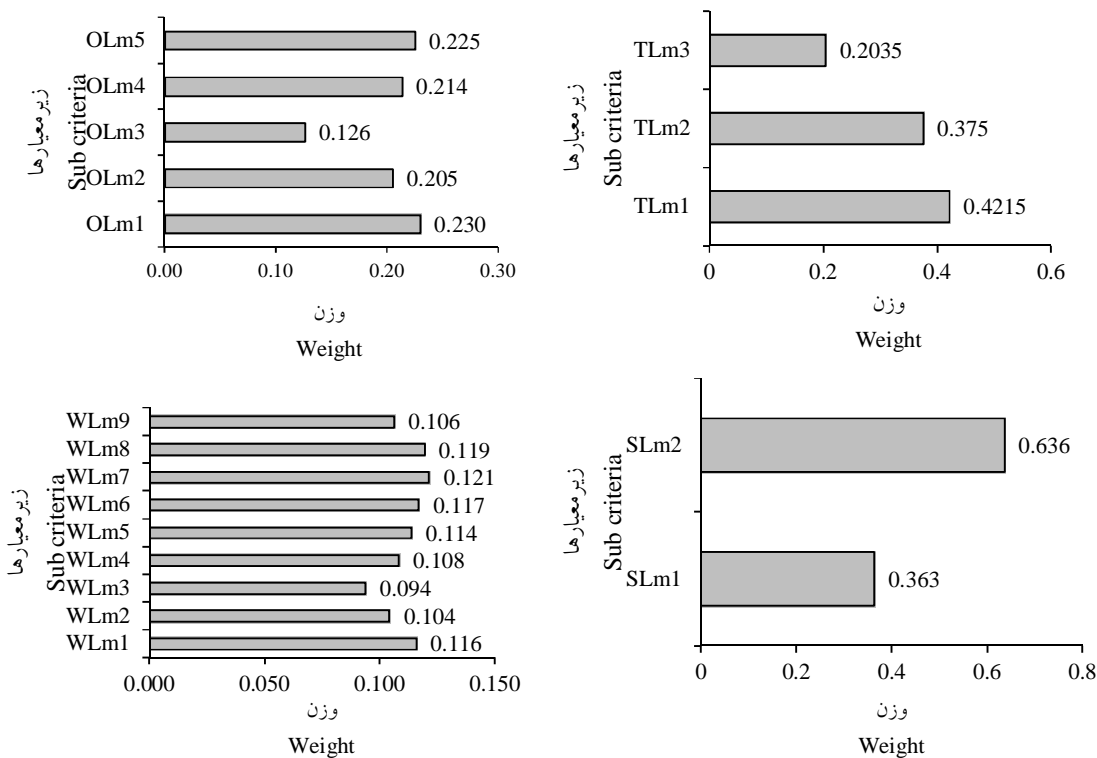
Figure 5. Weight of infrastructure sub-criteria for ecotourism development in Arasbaran

عدم شفافیت ضوابط و مقررات لازم در خصوص حمایت و جلب مشارکت بخش خصوصی در زمینه اکوتوریسم با وزن (0/119) در اولویت دوم قرار دارد و پس از آن زیرشاخص‌های عدم وجود برنامه منسجم در زمینه آموزش مردم در راستای توسعه اکوتوریسم، مشخص نبودن متولی اصلی گردشگری طبیعت در منطقه و ناهماهنگی سازمان‌های ذی‌ربط، وجود تعارضات بین ارگان‌های دولتی در مدیریت منطقه، نبود طرح مدیریت مشارکتی محلی برای حفاظت از منطقه،

طبق نتایج ارائه شده در شکل 6، از بین نقاط قوت قوانین و مدیریت، زیرشاخص برنامه‌های حفاظت از جنگل‌های ارسباران به‌عنوان ذخیره‌گاه زیست‌کره با وزن (0/636) دارای اولویت اول است و زیرشاخص برنامه‌های حمایتی دولت در زمینه حفاظت از حیات-وحش با وزن (0/363) در اولویت دوم قرار دارد. از بین نقاط ضعف قوانین و مدیریت، زیرشاخص‌های عدم تخصیص اعتبارات لازم برای حفاظت و مدیریت منطقه با وزن (0/121) در اولویت اول قرار دارد. زیرشاخص

جلب علاقه سازمان‌های بین‌المللی برای انجام پروژه و حفاظت در ذخیره‌گاه زیست‌کره ارسباران، داشتن برنامه‌های توسعه‌ای سازمان میراث فرهنگی برای منطقه و برنامه‌ریزی برای ساماندهی دام‌های منطقه به ترتیب با وزن‌های (0/214)، (0/205) و (0/126) در اولویت-های بعدی قرار دارند؛ و از بین تهدیدهای قوانین و مدیریت، زیرشاخص نبود برنامه جامع توسعه اکوتوریسم در محدوده مورد بررسی با وزن (0/421) دارای اولویت اول است. زیرشاخص عدم مشارکت مردم محلی در پروژه‌های گردشگری با وزن (0/375) در اولویت دوم قرار دارد و پس از آن زیرشاخص کمبود نیروی انسانی متخصص و مجرب در دستگاه‌های ستادی برای ترغیب و ارائه رهنمودهای لازم به سرمایه-گذاران در بخش گردشگری روستایی با وزن (0/203) در اولویت بعدی قرار دارد.

تجمع زباله در مناطق پرتراکم و دفع غیراصولی آن، تبلیغات کم و نامناسب برای معرفی جاذبه‌های گردشگری طبیعت در داخل و خارج از کشور و کمبود پاسگاه‌های محیط‌بانی و نیروی انسانی نسبت به مساحت منطقه و با شاخص‌ها و استانداردهای جهانی به ترتیب با وزن‌های (0/117)، (0/116)، (0/114)، (0/108)، (0/106)، (0/104) و (0/094) در اولویت-های بعدی قرار دارند. از بین فرصت‌های قوانین و مدیریت، زیر شاخص تحکیم قوانین محیط‌زیستی برای حفاظت بهتر منطقه حفاظت‌شده ارسباران با وزن (0/230) دارای اولویت اول است. زیرشاخص به‌کارگیری روش مدیریت پایدار در احداث و بهره-برداری از زیرساخت‌ها و تسهیلات و خدمات گردشگری در نواحی روستایی با وزن (0/225) در اولویت دوم قرار دارد و پس از آن زیرشاخص‌های

شکل 6- وزن زیرشاخص‌های قوانین و مدیریت توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران

Figure 6. Weight of law and management sub-criteria for ecotourism development in Arasbaran

بحث

تحلیل نتایج نشان داد که نزدیکی به منطقه آزاد ارس از نقاط قوت اقتصادی برای توسعه اکوتوریسم در منطقه ارسباران، است. منطقه آزاد از ابزارهای توسعه اقتصادی است که می‌تواند موجب جلب سرمایه، انتقال فناوری، آموزش نیروی انسانی، تحصیل مدیریت علمی و اتصال به بازار جهانی شود. عدم اطمینان بخش خصوصی به منظور سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری منطقه مهم-ترین ضعف اقتصادی در منطقه است. پتانسیل‌ها و امکانات منطقه ارسباران و ویژگی‌های منحصربه‌فرد آن مانند ویژگی‌های اقلیمی، طبیعی، تاریخی و فرهنگی این منطقه را به یکی از مراکز جلب توریسم در برنامه-ریزی‌های منطقه‌ای و ملی تبدیل کرده و زمینه جذب سرمایه‌گذاری را فراهم می‌کند. در همین راستا، ممکن است سرمایه‌گذارانی از خارج از منطقه اقدامات ارزشمندی را در حوزه گردشگری انجام دهند و از جامعه بومی نیز در کار خود بهره‌گیرند، اما یکی از تهدیدهای پیش‌رو استفاده از مردم محلی تنها به‌عنوان نیروی کار است. به‌این‌ترتیب سود حاصل از منطقه خارج و جامعه محلی از آن منتفع نخواهند شد. به‌علاوه، عدم آشنایی مردم محلی به صنعت توریسم مهم‌ترین ضعف اجتماعی- فرهنگی در منطقه شناخته‌شده است. نتایج تحقیقات Saberi و همکاران (2014) نیز بر همین موضوع تأکید دارد و بیان می‌کند که آشنا کردن مردم بومی با فرهنگ اکوتوریسم و شناخت مردم از منطقه سبب افزایش انگیزه گردشگران برای ورود و افزایش درآمد ساکنان بومی خواهد شد. از سوی دیگر، به‌کارگیری ذینفعان در فرآیند برنامه‌ریزی برای توسعه اکوتوریسم، مهم‌ترین فرصت اجتماعی- فرهنگی منطقه برشمرده شده است. نتایج تحقیقات Marzijrani و همکاران (2011) نیز نشان داد که مشارکت ذینفعان و ایجاد شکل‌های تعاونی می‌تواند در توسعه و تقویت

اکوتوریسم نقش بسزایی ایفا کند. طبق نتایج به‌دست‌آمده، عدم پذیرش اکوتوریسم توسط مردم محلی مهم‌ترین تهدید اجتماعی- فرهنگی در منطقه بوده است. Movaghari و همکاران (2014) نیز عدم اعتماد مردم محلی را عاملی برای کاهش انگیزه مردم محلی به منظور پذیرش اکوتوریسم معرفی کردند. طبیعت بکر و تنوع زیستی بالای منطقه حفاظت‌شده ارسباران از مهم‌ترین مزیت‌ها به حساب می‌آیند. برخورداری از یادمان‌های تاریخی و گونه‌های متنوع زیستی با زیستگاه‌های منحصربه‌فرد کوهستانی، جنگلی و رودخانه‌ها در کنار گونه‌های جانوری و گیاهی توان بالایی را در زمینه توسعه اکوتوریسم به منطقه ارزانی داشته است. Zarabi and Safarabadi (2012) نیز طبیعت بکر و توان اکوتوریستی بالا را مهم‌ترین نقاط قوت برای دستیابی به اکوتوریسم پایدار معرفی کردند. از دیگر سو، توسعه زیرساخت‌های گردشگری اغلب عامل مهم در تغییر کاربری زمین محسوب می‌شود. زمین برای ایجاد تجهیزات تفریحی، حمل و نقل و دیگر فعالیت‌های طرح گردشگری تغییر می‌کند. این روند سبب تبدیل خاک‌ها و زمین‌های مناسب برای کشاورزی و همچنین جنگل‌ها و دیگر منابع طبیعی به دیگر کاربری‌ها مانند احداث تأسیسات خدماتی و اقامتی می‌شود. به‌طوری‌که Mobaraki and Eslami (2015) نیز در پژوهش خود به این موضوع اشاره داشته و تخریب و تغییر کاربری اراضی را بزرگ‌ترین و مهم‌ترین تهدید قلمداد کرده‌اند. از بین نقاط قوت زیرساخت‌ها، دسترسی به راه‌های ارتباطی آسفالت‌ه و شبکه راه‌های اصلی از مهم‌ترین مزیت‌هاست. پژوهش‌های Heydariyan and Hamavandi (2014) نیز در همین راستا نشان می‌دهد فقدان زیرساخت‌ها مانند زیرساخت‌های عمرانی از نقاط ضعف توسعه گردشگری به شمار می‌رود. به‌علاوه، عدم تخصیص

حفاظت از منطقه را تقویت کنند و در حفظ و افزایش آن تأثیرگذار باشند. نبود برنامه جامع توسعه اکوتوریسم در محدوده مورد بررسی، مهم‌ترین تهدید قوانین و مدیریت است. از این‌رو ارائه برنامه‌ریزی نظام‌مند و آگاهانه به شکل منطبق با شرایط جامعه و محیط میزبان می‌تواند متضمن موفقیت در زمینه توسعه اکوتوریسم شود. به‌طوری‌که پژوهش Beyranvand and Varesi (2015) نیز به این موضوع اشاره داشته و به ارائه سیاست‌های مناسب و برنامه‌ریزی صحیح و اصولی به منظور توسعه اکوتوریسم تأکید می‌کنند.

References

- Beyranvand, H. & H. Varesi, 2015. Feasibility of developing ecotourism in rural areas, *rural geography*, 29(4): 35-42. (In Persian)
- Davison, R.M., R.W. Harris & D.R. Vogel, 2005. E-Commerce for Community-Based Tourism in developing countries, Proceedings of the 9th Pacific Asia Conference on Information Systems, Bangkok, pp. 1396-1403.
- Fani, Z. & A. Mohammad Nejad, 2009. Urban management role in tourism development (Case study: Ramsar), *Journal of Tourism Studies*, 11. (In Persian)
- Faraji, N., 2015. The role of the social development of rural tourism in the economy of local communities (the city Marsal), Proceedings of the International Conference on Behavioral Science and Social Studies. (In Persian)
- Gheidari, H.S., T. Sadeghlo & A.R. Eftekhari, 2015. Prioritizing strategies ecotourism entrepreneurship development in rural areas (Case Study: Rural tourism in the doors of Tehran Province), *Journal of geographic space planning*, 5(16):71-88. (In Persian)
- Gilaskar, R., K. Saeb, R. Arjmandi & N. Khorasani, 2011. Integrated environmental strategy Safaroud Forest Park using Analytic Network Process (ANP), *Natural Resources, Science and Technology Journal*, 6(1):111-125. (In Persian)
- Hatton, M.J., 1999. Community-based tourism in the Asia-Pacific, Humber College of Applied Arts and Technology, School of Media Studies, 85 p.
- اعتبارات لازم برای حفاظت و مدیریت منطقه از مهم‌ترین ضعف‌های قوانین و مدیریت در برنامه‌ریزی توسعه اکوتوریسم در منطقه است. در پژوهش Gheidari و همکاران (2015) هم ارائه منابع و تسهیلات مالی و اعتباری عامل توسعه اکوتوریسم معرفی شده است. تحکیم قوانین محیط‌زیستی برای حفاظت بهتر منطقه حفاظت‌شده ارسباران مهم‌ترین فرصت قوانین و مدیریت است. در این زمینه پژوهش Gilaskar و همکاران (2011)، نشان داد که تمامی تصمیم‌ها و پیشنهادها باید به‌گونه‌ای باشند که عامل
- Hekmatnia, H. & M. Mirnajaf, 2006. Application in Geography with an emphasis on urban and regional planning, modern science publications, Yazd, 320 p. (In Persian)
- Hosseini, S.M., 2004. Strategic Management (Formulation, Implementation, and Control), (Translated), 388 p. (In Persian)
- Heydariyan, J. & N. Hamavandi, 2014. programs and strategies implemented to create new tourist attractions in Arasbaran, Proceedings of the first National Conference on Geography, tourism, natural resources and sustainable development, Iranian Institute; Center of Excellence Program planning and sustainable development of tourism Tehran University. Tehran, Iran, pp. (In Persian)
- Knight, D.W. & S.P. Cottrell, 2106. Evaluating tourism-linked empowerment in Cuzco, Peru, *Annals of Tourism Research*, 56(1): 32-47.
- Mallari, A.A., J.E. Enot, V.L. Smith, V. Strang, K. Pedersen, A. Viken, B.P. Kaltenborn, A.L. Baez, E. Boonzaier, K. Culbertson, D. Snyder, S. Mullen, B. Kane, M. Zeller, S. Richman, M. Fitton, D.J. Berger, F.C. Potts, H. Goodwin, M.J. Walpole & C. Whinney (Eds.), 1996. People and tourism in fragile environments. *Gente y turismo en ambientes frágiles*, Royal Geography society publication, UK, 238 p.
- Marzijrani, A., J.M. Gholinia & A. Taghdisi, 2011. feasibility of implementation, development and strengthening of ecotourism (Ecotourism) by rural cooperative organizations at the provincial level Central, *Cooperative and Agricultural Journal*, 22(7):65-87. (In Persian)

- Mobaraki, O. & M. Eslami, 2015. The identification and analysis capabilities Arasbaran tourism. *Geography, Urban and regional planning*, 5(17):131-148. (In Persian)
- Movaghari, M., H. Arzani & A. Tavili, 2014. Pastures with an emphasis on the role of local communities in tourism development and tourism (CASE STUDY: Bungalow Lasem in the city of Amol, in Mazandaran province), *Journal of Range Management*, 1(2):75-88. (In Persian)
- Nikbin, M. & M. Karami, 2012. Socio-cultural stability of Tourism Development: A Case Study Island, *Journal of Cultural Studies*, 5(2):137-158. (In Persian)
- Saberi, A., A.R. salehi Karvanyan & Z. salehi Karvanyan, 2014. Testing the strength and capabilities of ecotourism in protected areas Environment for Sustainable Development (Case Study: Gorgan view the protected area), *Journal tourism management studies*, 8(25):63-79. (In Persian)
- Sagheb Talebi, Kh., T. Sajedi & F. Yazdanian, 2004. Take a look at the forests of Iran, the Organization of Agricultural Research & Education, Research Institute of Forests and Rangelands, Tehran, 27 p. (In Persian)
- Shoaiei, Sh., 2014. Plan International Conservation of Biodiversity in the Central Zagros Landscape Conservation. Environmental Protection Agency. Department of Natural Environment and Biodiversity, 88 p. (In Persian)
- Suansri, P., 2003. Community tourism hand book, REST foundation, Canada, 120 p.
- Wishitemi, E.L., O. Stephen, S.O. Momanyi, B.G. Ombati & M.M. Okello, 2015. The link between poverty, environment and ecotourism development in areas adjacent to Maasai Mara and Amboseli protected areas, Kenya, *Tourism Management Perspectives*, 16(10):306-317.
- Zarabi, A. & A. Safarabadi, 2012. Evaluation of sustainable ecotourism development in the city of Kermanshah, *Journal of Geography and Planning*, 17(46):147-170. (In Persian)

Strategic criteria affecting the development of community-based ecotourism in Arasbaran forests

M. Hajjarian^{*1}, F. Khalledi Koure², O. Hoseinzadeh¹ and A. Alijanpour³

1- Assistant professor, Forestry department, Faculty of Natural Resources, Urmia University, Urmia, I.R. Iran.

2- M.Sc. of Forestry, Faculty of Natural Resources, Urmia University, Urmia, I.R. Iran.

3- Associate professor, Forestry department, Faculty of Natural Resources, Urmia University, Urmia, I.R. Iran.

Received: 10.03.2015

Accepted: 19.08.2016

Abstract

Today, tourism plays an important role in the global economy. Among the different types of tourism, community-based ecotourism development is an appropriate strategy for preserving natural resources and cultural values. This development is possible through empowerment of local communities and causes the cultural, the social and the environmental stability. In the present study, group decision making approach was used in order to rank the strategic criteria affecting the development of community-based ecotourism in Arasbaran. According to the judgments of experts, strategic criteria affecting the development of community-based ecotourism determined and they were weighted using pairwise comparison analysis. The results showed that most of the identified strategic criteria were related to the weaknesses of laws and management, the strengths of natural resources, social strengths and threats of natural resources respectively with 9, 8, 7 and 6 criteria. The number and weight of strategic criteria related to the social strengths and opportunities revealed in Arasbaran region there are much good potential in the field of community-based ecotourism development.

Keywords: Arasbaran, community-based, ecotourism, pairwise comparison analysis.

* Corresponding author:

Email: m.hajjarian@urmia.ac.ir